

การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา Drug Addict Rehabilitation According to The Principles of Buddhism

พระครูปริยัติชัยการ (ชัยเวช ภูแล่นกั)

Phrakru Prariyattichaikan (Chaiwet Pooleankee)

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya university

Corresponding author, e-mail: phrakhrupriyatichaykarp@gmail.com

Received January 9, 2023; Revised July 11, 2023; Accepted: September 20, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงการใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภูมิคุ้มกันจากสังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตรรวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพยาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากครอบครัวไม่มีความเข้าใจ ขาดความผูกพันกัน ขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่าและขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน การนำพุทธวิธีซึ่งเป็นวิธีสอนของพระพุทธเจ้านำหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด คือ อิทธิบาท 4 และใช้หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา

คำสำคัญ: การฟื้นฟู; ผู้ติดยาเสพติด; หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to link the use of Buddhadharma to strengthen the psychological immunity. using family immunity, where is love, that is love warmth, mutual understanding, Immunity from social environment, Immunity from allies, including, enhancing self-determined learning, most of the youth who are addicted to drugs, or related to drugs. Maybe because the family doesn't have understanding. lack of connection, lack of love and warmth, lack of knowledge and understanding of society, understand that he has no value and lacks basic Dharma knowledge.

Adopting the Buddhist Method, which is the teaching method of the Buddha, brings the principles that will lead to success., used in the rehabilitation of drug addicts is path of accomplishment; basis for success. And "The Noble Eightfold Path It is the way to end the suffering of those receiving rehabilitation treatment. along with following the principles, virtue, concentration, discernment or wisdom.

Keywords: Rehabilitation; Drug addict; Buddhist Principles

บทนำ

ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลกมายาวนาน และทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพทางกายและจิตของผู้เสพ ผลกระทบต่อสังคมและครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งผลไปในด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนความมั่นคงของประเทศปัญหายาเสพติด จึงเป็นปัญหาที่มีไขเฉพาะเนื่องจากการระบาดและการเจ็บป่วยจากโรคเท่านั้น แต่ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาพื้นฐานของสังคมอีกด้วย ปัญหายาเสพติดจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญของโลกอีกปัญหาหนึ่งปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อสถานการณ์ยาเสพติดอาจเป็นผลมาจากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลาย สลับซับซ้อน การขยายตัวและพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบทางสังคมทำให้เกิดวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเกิดจากสภาวะแวดล้อมที่บุคคลต้องดิ้นรนและมีความต้องการเพิ่มขึ้นในหลายรูปแบบทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะยาเสพติดซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และยังเป็นปัญหาเรื้อรังไม่สามารถแก้ไขให้หายขาดไปจากสังคมได้ ทั้งยังมีการแพร่ระบาดเข้าไปในชุมชนต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงที่สำคัญได้ทำลายเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าทุกฝ่ายจะพยายามป้องกันแก้ไขปัญหามาโดยตลอดแต่กลับทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (นิพนธ์ จำเริญพันธุ์, 2551) จนรัฐบาลต้องประกาศสงครามกับปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ยาบ้า แต่ปัญหายาเสพติดก็ยังคงเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและยังไม่มีแนวโน้มลดลง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการค้าและการแพร่กระจาย กล่าวได้ว่าปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน มีการแพร่กระจายตัวอย่างกว้างขวางส่งผลให้สังคมไทยก้าวสู่ภาวะครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย เกิดกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงจรของยาเสพติดคือ ผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้เสพเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในแง่ของจำนวนและความหลากหลาย เป็นจุดเปลี่ยนของปัญหายาเสพติดที่ก่อตัวขึ้นส่งผลกระทบเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่นๆ ที่ซับซ้อนจนกลายเป็นกลุ่มของปัญหาสังคมที่สำคัญที่สุดของประเทศ

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติถึงบุคคลผู้มีอำนาจและบุคคลที่จะเข้ามารับการบำบัดรักษา รวมถึงขั้นตอนต่างๆ ตามกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการบังคับรักษาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่จะแยกผู้เสพออกจากผู้ค้ายาเสพติดซึ่งจะทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นแนวร่วมของภาครัฐแล้วกลับเป็นคนดีสู่สังคม และจะส่งผลให้คดียาเสพติดกลายเป็นแนวร่วมของภาครัฐแล้วกลับเป็นคนดีสู่สังคมและจะส่งผลให้คดียาเสพติดที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบลดปริมาณลงบางส่วน โดยคดีเหล่านั้นจะผันตัวเองเข้าสู่

กระบวนการทางเลือกใหม่ตามผลของกฎหมาย และบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ และเมื่อเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวแล้วการดำเนินการต่างๆ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ต้องการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดถึงถือว่าผู้ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นผู้ป่วย ซึ่งผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2545 ต้องมีคุณสมบัติ คือ ผู้ติดยาเสพติด ผู้เสพ และมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติด (สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, 2556)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวตะวันออก เป็นศาสนาที่มีความแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ที่มีชั้นตัตถิธรรม และเชื่อในเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ จึงอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นๆ ได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง การสอนพระพุทธศาสนามีแต่บวกกับบวก ในสังคม และความสุขของสังคมไทยนั้น มีรากฐานมาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา (วิชัย ต้นศิริ, 2551) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โดยเป็นการสนับสนุนให้นำหลักธรรมของศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย ดังนั้น หากบุคคลเห็นห่างจากคุณธรรมทางศาสนา ก็จะทำให้การประพฤติปฏิบัติขาดหลักธรรมดำเนินชีวิต ขาดหิริโอตตปละ ขาดความเสียสละเพื่อส่วนรวม คุณธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงจะช่วยสร้างวิถีชีวิตให้ดำรงอยู่ในทางสายกลาง และในขอบเขตของวัฒนธรรมที่ไม่ยึดติดได้และวิถีทางของพุทธธรรมก็เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้พุทธวิธีเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาหรือมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สตถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และวสะ บุรพาเดชา ได้กล่าวว่าจุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์ทรงสอน 3 ประการ คือ 1) เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (อภิญญาธรรมเทศนา) ข้อนี้หมายความว่าสิ่งที่ทรงรู้แต่ทรงเห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังก็ไม่ทรงสอนสิ่งนั้น สิ่งใดที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ คือไม่เป็นเงื่อนไขแห่งระบบการครองชีวิตอันประเสริฐ (พรหมจรรย์) ไม่เป็นไปเพื่อความดับ ความสงบ เพื่อคลายกำหนด ตรัสรู้และนิพพาน ก็ทรงละไว้ 2) เพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตัวเอง (สนิทานธรรมเทศนา) คือไม่ยากจนเกินไป ไม่ง่ายจนเกินไป อยู่ในขอบเขตที่ตรึกตรองขบคิดได้ 3) เพื่อให้ผู้ฟังเห็นผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน (วสะ บุรพาเดชา, 2554) โดยอหิบาท 4 เป็นธรรมที่ทำให้เกิดอหิทธิ (ในภาษาสันสกฤต ใช้คำว่า “อหิทธิบาท 4”) การจะประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดต้องมีธรรมทั้ง 4 นี้ จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปไม่ได้ ดังนี้ 1) ฉันทะ คือ ความชอบ ความพอใจ 2) วิริยะ คือ ความเพียร 3) จิตตะ คือ ความมุ่งมั่น 4) วิมังสา คือ การคิดวิเคราะห์ จิตที่มุ่งมั่น (จิตตะ) จะให้มีพลังจากจิตใต้สำนึก ซึ่งทั้งฉันทะ วิริยะ จิตตะ ต้องอาศัยสมาธิเป็นตัวช่วย แต่วิมังสาต้องอาศัยสติเท่านั้น และธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็น

สัตบุรุษมี 7 อย่าง คือ ธัมมัญญตา อตถัญญตา อัตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และ ปุคคลัญญตา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1. ทฤษฎีอาชญาวิทยา

1.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก ผู้นำคนสำคัญของสำนักนี้ คือ ซีซาร์ เบ็คคาร์เรีย (Cesare Beccaria) เป็นผู้ที่ถูกขึ้นมากัดค้านการใช้อำนาจรัฐในการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายและไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งผู้มีอำนาจปกครอง และผู้นำทางศาสนาใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดฝ่ายตรงข้ามหรือผู้ที่มีความคิด คัดค้าน และได้ลงโทษประหารชีวิตประชาชนไปเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการไต่สวน ที่เป็นธรรม เบ็คคาร์เรีย เรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรม โดยเสนอ ให้ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาความผิดของจำเลยเพียงอย่างเดียว แต่ ไม่ให้มีอำนาจในการกำหนดระวางโทษ และการออกกฎหมายควรเป็นอำนาจหน้าที่ ของฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น

1.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม เกอร์รี่ (Andre-Michel Guerry) อธิบายว่า อาชญากรรมประเภททรัพย์สิน จะเกิดขึ้นสูงมากขึ้นในเขตพื้นที่อันคนร่ำรวย แต่ อาชญากรรมประเภทใช้ความรุนแรงจะเกิดขึ้นมากในย่านคนยากจน ควอเต้ท ได้ เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานการณ์อาชญากรรม เขาอธิบายว่า อาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย มักปรากฏในเขตพื้นที่ ภูมิอากาศร้อนมากกว่าเขตพื้นที่ภูมิอากาศหนาว ในทางกลับกันอาชญากรรม เกี่ยวกับทรัพย์สิน จะเพิ่มขึ้นเมื่อเข้าใกล้เขตพื้นที่อากาศหนาวหรือเมื่อใกล้ขั้วโลก ทฤษฎีของควอเต้ท เรียกว่า “กฎอุณหภูมิของอาชญากรรม” (Thermic of crime)

1.3 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงสังคมวิทยา ประกอบด้วย ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎี โอนมี ทฤษฎีความตึงเครียด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม นักสังคมศาสตร์คนสำคัญ ของสำนักนี้คือ ออกุสต์ ก็องต์ (August Comte) ซึ่งเปรียบสังคมเหมือนร่างกาย ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ของตนเอง

1.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงสังคมวิทยาและบูรณาการ ซูทเธอร์แลนด์ผู้นำคนสำคัญ ของสำนักนี้อธิบายกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชญากรรม โดยสร้างทฤษฎีชื่อว่า “ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่แตกต่าง” (Differential Association Theory) จาก แนวคิดของนักวิชาการกลุ่มสำนักชิคาโกที่ศึกษาเรื่องพื้นที่ซึ่งแบ่งออกเป็นโซนจาก ศูนย์กลางวงในขยายออกไปรอบนอก ซูทเธอร์แลนด์ อธิบายว่า โซนพื้นที่เมือง ชั้นใน จะมี “ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม” (Cultural conflict) โดยมี “ความ แตกต่างระหว่างวัฒนธรรมสองวัฒนธรรม” (Two different cultures) วัฒนธรรมแรก คือ อาชญากร (Criminal) และวัฒนธรรมที่สองคือ ขนบธรรมเนียมของสังคม (Conventional)

2. ทฤษฎีแผนการดำเนินคดีอาญา

หลักการของแนวคิดนี้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาตามแบบปกติโดยการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในช่วงก่อนขึ้นศาล มาตรการแทน การดำเนินคดีอาญา หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในช่วงก่อนขึ้นศาล โดยหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนไม่นำกระบวนการตามแบบพิธีมาใช้กับผู้กระทำความผิดให้ครบ ทุกขั้นตอน แต่ใช้วิธีอื่นแทน

ซึ่งอาจมีกฎหมายอนุญาตโดยชัดแจ้งหรือไม่ก็ตาม มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อนำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาบางประเภทมาบำบัดรักษา ปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู โดยเห็นว่าผู้กระทำความผิดมิใช่อาชญากร การกระทำนั้นมีเหตุปัจจัยจากการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมตลอดถึงทั้งสภาวะแวดล้อม

3. ทฤษฎีการลงโทษ

3.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ทฤษฎีนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครอง ศาสนา และระบบสังคมในสมัยอดีตที่ผู้มีอำนาจปกครอง จะใช้วิธีการลงโทษเพื่อการตอบแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ ใน ลักษณะตาต่อตาฟันต่อฟัน มีการใช้วิธีการที่รุนแรง ทั้งการประหารชีวิต การลงทัณฑ์ ทรมานด้วยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำความผิด และเพื่อให้ ผู้กระทำความผิดสารภาพและเพื่อให้รู้สำนึกถึงความผิดในการกระทำของตน

3.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษนั้นสามารถข่มขู่และยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษและบุคคลอื่นที่เห็นตัวอย่าง ทำให้ เกิดความเกรงกลัวโทษ จนไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มี วัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ 1) เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำ ผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษที่ได้รับ อันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำ ผิดซ้ำอีก (Incapacitation) 2) เพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและการได้รับโทษ จนไม่อยากจะกระทำความผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนี้อาจกล่าวได้ในอีกความหมายหนึ่งคือ เป็นการ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก

3.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิด กลับมากระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมได้ ตามปกติ จึงต้องมีการให้การเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ ให้เพียงพอที่เขาจะใช้ ในการดำเนินชีวิตได้ รวมทั้งการพยายามช่วยให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกลำบากจากการ ที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว

4. ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations theory)

นักมนุษยสัมพันธ์มีความเชื่อว่า การกระทำของคนต้องผ่านกระบวนการทางความคิด (ใช้สมอง) เกิดความรู้สึก ความเชื่อ ความคิด ตัดสินใจ และแสดงออกพฤติกรรมออกมาภายนอก พฤติกรรมของคนจึงออกมาจากความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งนักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์มีข้อสมมติฐาน เกี่ยวกับคนว่า คนเป็นมนุษย์สังคม (Social man) มีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความต้องการ ความเชื่อเป็นของตนเอง พฤติกรรมของคนและกลุ่มคนเกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ภายในตัวของคนแต่ละคน ความต้องการทางด้านจิตใจ ขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจ และการจูงใจ เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน และคนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่น (สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, 2556)

ความหมายของยาเสพติด

ยาเสพติดให้โทษเป็นปัญหาใหญ่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามเพื่อขจัดให้หมดสิ้นไปปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังโดยการเร่งปราบปรามผู้ผลิตผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพิ่มมาตรการในการควบคุมสารสำคัญและสารประกอบที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดรวมทั้งเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดนอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้ร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดมากขึ้น ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหายาเสพติดในประเทศไปได้ในระดับหนึ่งอย่างไรก็ตามยาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังที่มีมานานการปราบปรามยาเสพติดวิธีเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมดการสร้างภูมิความรู้ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนให้ทราบและตระหนักถึงภัยร้ายของยาเสพติดรวมทั้งการปลูกฝังหรือสร้างค่านิยมให้ต่อต้านยาเสพติดจึงเป็นการป้องกันปัญหายาเสพติดได้อีกวิธีหนึ่ง (สุพรรณ ธีรเวชเจริญชัย, 2543)

อย่างไรก็ตาม ในแง่การให้ความหมายของยาเสพติด มีผู้ให้ความหมายในมุมมองที่หลากหลาย ดังนี้

1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายถึงยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายก็จะติดก่อกำเนิดพิษเรื้อรังทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อม

2) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า “ยาเสพติด หมายถึงยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสารตามธรรมชาติหรือสารสังเคราะห์ที่ร่างกายได้รับซ้ำๆ บ่อยๆ โดยจะเป็นครั้งคราวหรือติดต่อกันเป็นเวลานานก็ตามและทำให้เกิดลักษณะสำคัญ 4 ประการ (ฉัตร ศิริวงศ์, 2554) คือ

2.1 เกิดความต้องการอย่างสุดจะอดกลั้นได้ต้องพยายามหาเสพให้ได้ (Compulsion)

2.2 ต้องเพิ่มปริมาณยาขึ้นเรื่อยๆ (Toleration)

2.3 ตกเป็นทาสของยาทั้งร่างกายและจิตใจถ้าหากหยุดยาจะทำให้เกิดอาการถอนยา (Withdrawal Symptoms)

2.4 เกิดเป็นผลร้ายต่อตัวผู้เสพและสังคม (Detrimental to self community)

3) กฎหมายยาเสพติดได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ ตามพระราชบัญญัติและพระราชกำหนด ดังนี้ (โกศล วงศ์สวรรค์, 2543)

3.1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ยาเสพติดให้โทษ” หมายถึงสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยรับประทานดมสูบฉีดหรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายในลักษณะสำคัญเช่นต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยาที่มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงรวมถึงพิษหรือส่วนของพิษที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจจะใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรือสารเคมีที่ใช้ผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วยทั้งนี้ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่ได้หมายความว่าถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

3.2 ตามพระราชบัญญัติตามวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัตถุออกฤทธิ์”

หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติที่ได้จากสิ่งธรรมชาติหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ทั้งนี้ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3.3 ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สารระเหย” หมายถึงสารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมประกาศว่าเป็นสารระเหยจากความหมายของคำว่า การติดสิ่งเสพติดให้โทษ (Addiction) หรือบางครั้งก็เรียกสั้นๆ ว่าการติดสิ่งเสพติดหรือยาเสพติดนี้ย่อมแตกต่างจากคำว่า การติดเป็นนิสัย (Habituation) ซึ่งหมายถึง สารใดๆ ก็ตามนำมาเสพแล้วทำให้เกิดอาการติดขึ้นเนื่องจากความเชื่อมั่นหรือนิสัยความเคยชินของผู้เสพเองโดยสารนั้นไม่มีฤทธิ์ทำให้ติดเช่นบุหรืหมาก ยานัตถ์ยาถ่ายยาต้องสุรา เป็นต้น

สรุปได้ว่า สารเสพติดหมายถึงสารหรือยาที่เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ เป็นช่วงระยะๆ หรือนานติดต่อกันก็ตามจะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจหรือทางด้านจิตใจเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้ยังต้องเพิ่มปริมาณเสพขึ้นเรื่อยๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลงและเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพยาจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจหรือเฉพาะทางจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั่น

ขั้นตอนการแก้ปัญหายาเสพติด

ภัยพิบัติอันเกิดจากยาเสพติดนับเป็นวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดอย่างหนึ่งของประเทศ และนับวันมีแต่จะรุนแรงมากยิ่งขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งวิธีการหนึ่งที่คิดว่าประสบความสำเร็จคือ การแก้ไขโดยคนในชุมชนโดยใช้พลังชุมชน ให้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติดถ้าจะทำให้ได้ผลอย่างแท้จริงนั้นเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ เป็นระบบ และต่อเนื่องประกอบด้วย 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

1. เตรียมความพร้อมชุมชนโดยสร้างจิตสำนึกร่วมกันว่าเป็นปัญหาของทุกคนและทุกฝ่ายต้องมาร่วมมือกัน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน
2. กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหายา ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยร่วมกันจัดทำแผนงาน ของชุมชน ซึ่งมีแผนที่แก้ไขปัญหายาเสพติดโดยตรง โดยอ้อมและแผนการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน
3. ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยมีการดำเนินการกับผู้ค้ารายย่อย ผู้เสพ และกลุ่มเสี่ยง ด้วยความเอื้ออาทร ให้อภัย และให้โอกาส กลับมาสู่การใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติสุข
4. เฝ้าระวังติดตาม เติบวรยาม เฝ้าระวังภัยที่อาจเกิด เพื่อไม่ให้ปัญหาที่ชุมชนแก้ไขได้แล้วนั้นกลับมาเกิดซ้ำอีก จึงต้องมีการจัดแบ่งคนคอยสอดส่องดูแลและติดตามสถานการณ์ปัญหายาอยู่ตลอดเวลา รวมถึงสมาชิกในชุมชนก็ต้องตระหนักถึงปัญหาและพร้อมที่จะเข้าร่วมแก้ไขอย่างต่อเนื่องด้วย

5. เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพิ่มเพื่อน เพิ่มข่าย ขยายพลังชุมชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีความก้าวหน้ามากขึ้น ดีขึ้นจึงควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างกำลังใจให้ซึ่งกันและกันในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติดตลอดจนร่วมกันพัฒนาชุมชนและเครือข่ายให้เข้มแข็งในทุกๆ ด้าน ก็จะช่วยขับเคลื่อนกระบวนการค้ายาเสพติดให้ออกห่างจากชุมชนได้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554)

ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้เป็นเพียงแนวทาง ที่ชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนตัวเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามขั้นตอน เพื่อหยุดยั้งและลดระดับการขยายตัวของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน ดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคม ต้องช่วยกันก่อนที่ผลกระทบจากปัญหามาถึงครอบครัวเรา ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว พลังชุมชน ต้องลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันเพื่อให้ปัญหาหมดสิ้นไปจากประเทศของเราตั้งแต่ววันนี้

การป้องกันปัญหาสิ่งเสพติด

การป้องกันปัญหาสิ่งเสพติดถือเป็นส่วนสำคัญที่จะป้องกันการติดยาเสพติดได้เป็นเบื้องต้น แต่ต้องทำอย่างจริงจังโดยเริ่มจากตนเองและขยายสู่สภาพแวดล้อมทางตัวบุคคลและสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การป้องกันตนเอง

1.1.1 ไม่ทดลองเสพสิ่งที่มีภัย เพราะอาจจะทำให้ติดได้ง่าย

1.1.2 เลือคบเพื่อนที่ดี พยายามหลีกเลี่ยงเพื่อนที่ชอบชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

1.1.3 รู้จักใช้วิจารณญาณในการแก้ปัญหา แต่หากว่าไม่สามารถแก้ไขเองได้ ก็ควรจะไปปรึกษา กับพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้

1.1.4 การสร้างทักษะชีวิต โดยเฉพาะทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกเพื่อนชักชวนให้เสพสิ่งเสพติด ต้องรู้จักปฏิเสธอย่างนุ่มนวล โดยการชี้แจงผลเสียของสิ่งเสพติดต่อการเรียนและอนาคต การรู้จักปฏิเสธอย่างจริงจังและจิตใจแน่วแน่จะทำให้เพื่อนเกรงใจไม่กล้าชวนอีก

1.2 วิธีป้องกันตนเอง

1.2.1 ศึกษาหาความรู้ เพื่อให้รู้เท่าทันโทษพิษภัยของยาเสพติด

1.2.2 ไม่ทดลองใช้ยาเสพติดทุกชนิดและปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน

1.2.3 ระวังระวังเรื่องการใช้จ่าย เพราะยาบางชนิดอาจทำให้เสพติดได้

1.2.4 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.2.5 เลือคบเพื่อนดี ที่ชักชวนกันไปในทางสร้างสรรค์

1.2.6 เมื่อมีปัญหาชีวิต ควรหาหนทางแก้ไขที่ไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด หากแก้ไขไม่ได้ควรปรึกษา ผู้ใหญ่

1.3 การป้องกันในครอบครัว

ผู้ที่ติดสิ่งเสพติดส่วนใหญ่จะเกิดจากครอบครัวที่แตกแยกมีปัญหา ขาดความรักความอบอุ่น เกิดความว้าวุ่น ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เด็กๆ หันไปพึ่งยาเสพติดแทน ดังนั้นพ่อแม่จึง

ควรให้ความรักความอบอุ่น และพ่อแม่ก็ควรจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ปรึกษาให้แก่ลูกๆได้ ทำให้ลูกไม่หันไปพึ่งพายาเสพติด

1.4 วิธีป้องกันครอบครัว

1.4.1 สร้างความรัก ความอบอุ่นและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

1.4.2 รู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

1.4.3 ดูแลสมาชิกในครอบครัว ไม่ให้ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

1.4.3 ให้กำลังใจและหาทางแก้ไข หากพบว่าสมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติด

1.5 การป้องกันในโรงเรียน

ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนให้เพียงพอและสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างๆ และสอนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.6 การป้องกันชุมชน

การป้องกันชุมชนจากปัญหาสิ่งเสพติดทำได้หลายวิธี เช่น

1.6.1 การให้ความรู้ โดยการอบรมแก่ทุกคนในชุมชนให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่งเสพติด

1.6.2 เสริมกิจกรรมยามว่าง โดยการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนยามว่าง เช่น การเย็บเสื้อผ้า การ

ทำรองเท้า เป็นต้น

1.6.3 ตั้งศูนย์รับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เมื่อพบว่ามี การซื้อขายหรือเสฟสิ่งเสพติดภายในชุมชน

1.6.4 เข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดสิ่งเสพติดต่างๆ ทั้งที่ทางราชการจัดขึ้น และชุมชนคิดริเริ่มขึ้นมาเอง

1.7 วิธีป้องกันชุมชน

1.7.1 ช่วยชุมชนในการต่อต้านยาเสพติด

1.7.2 เมื่อทราบแหล่งเสฟ แหล่งค้า หรือผลิตยาเสพติด ควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบทันที

1.8 รัฐบาล

1.8.1 การให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

1.8.2 แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างจริงจัง และจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติด

1.8.3 จัดบุคลากรและหน่วยงานในการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติดให้เพียงพอ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

1.8.4 การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง บางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนที่อยู่ด่านสิ่งเสพติดก็ปล่อยปละละเลย หรือทำการค้าสิ่งเสพติดเสียเอง ทำให้การปราบปรามไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเข้มงวดกับผู้กระทำผิดและลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ. 2555)

กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามหลักพุทธวิธี

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับของแต่ละบุคคล กล่าวเฉพาะกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ผู้เขียนขอนำหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นวิธีการดูแลด้วยการใช้ความรัก ความเอาใจใส่ ความหวังดี ความรู้ และทักษะทางด้านการดูแลด้วยการมีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน (พวงขนานาถ จริยะจินดา, 2561) และหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักในการฟื้นฟู ดังอธิบายต่อไปนี้

1. แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดด้วยหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท คือหลักธรรมที่นำทางสู่ความสำเร็จ ดังนั้น แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายตามหลักอิทธิบาท 4 มีดังนี้

ก. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น ฉันทะ ในขั้นเตรียมการ โดยมีการเตรียมการก่อนทำการบำบัดฟื้นฟู ดังนี้ สัมภาษณ์ประวัติผู้ติดยาเสพติด การลงทะเบียนประวัติ แนะนำและชี้แจงวิธีการบำบัดรักษา แนะนำและชักชวนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟู และตรวจสอบสุขภาพของผู้ติดยาเสพติดเบื้องต้น

ข. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น วิริยะ ในขั้นตอนการบำบัดรักษา ผู้ที่ติดยาต้องมีความเพียร อดทนไม่ทอดทิ้งต่ออาการที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด เพื่อช่วยระงับความต้องการยา ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการถอนพิษตามสภาพร่างกายและชนิดของยาเสพติดที่ใช้ เพื่อรักษาอาการขาดยาและสภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดกลับเป็นคนดีสู่ครอบครัวและชุมชน

ค. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น จิตตะ ในขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยผู้ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจะต้องตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด โดยทำการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ที่ติดยาเสพติด โดยทีมสหวิทยาการร่วมกันเข้าช่วยเหลือ เช่น พระสงฆ์ นักจิตวิทยา แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ครู เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

ง. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น วิมังสา ขั้นตอนการติดตามผล โดยผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจะต้องหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องของตนว่าต้องไม่หวนกลับไปสู่วิถีชีวิตเดิม มีการวางแผน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่เคยทำผิด โดยมีการติดตามผลดูแลผู้ที่เลิกยาหลังจากที่ผ่านขั้นตอนต่างๆ ในการบำบัดฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจแล้ว ซึ่งผู้ที่ติดยาจะต้องกลับไปสู่ครอบครัวและชุมชนของตน โดยศูนย์ฯ จะออกติดตาม เพื่อให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และที่สำคัญป้องกันและช่วยแก้ปัญหาของผู้ที่ติดยาเสพติดไม่ให้หวนกลับมาเสพติด โดยการพบปะพูดคุยกับผู้ป่วยโดยตรง และการพูดคุยทางโทรศัพท์ ทางจดหมาย หรือสอบถามจากบุคคลอื่น จนผู้ป่วยสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติโดยไม่พึ่งพายาเสพติด

แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดด้วยหลักมรรคมีองค์ 8

มรรคมีองค์ 8 โดยความหมายคือ หนทางของความดับทุกข์ ดังนั้น การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จนเป็นคนดีตามหลัก มรรคมีองค์ 8 ก็คือ การนำไปสู่การพ้นจากการติดยา ในที่นี้ขอนำหลักมรรคมีองค์ 8 ประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้ติดยา ผ่านกิจกรรมทั้ง 7 ดังนี้

1. กิจกรรมศาสนบำบัด เป็นการนำแนวคิดทางด้านสมาธิ อันประกอบไปด้วยสัมมาวายามะ คือเพียรพยายามชอบ คือ 1. พยายามป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น 2. พยายามละความชั่วที่มีอยู่ 3. พยายามก่อให้เกิดความดี และ 4. พยายามรักษาความดีที่มีอยู่แล้ว และสร้างสัมมาสมาธิอันเป็นการไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ ความระลึกรู้ชอบ อีกทั้งสัมมาสมาธิอันเป็นการฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิเวศน์อยู่เป็นปกติ ความตั้งจิตมั่นชอบ ผ่านการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1.1 กิจกรรมอบรมศีลธรรม โดยพระสงฆ์ที่เป็นพระวิทยากร เป็นผู้ให้ความรู้ โดยมีกิจกรรมทำวัตรเช้า-เย็น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การฟังธรรมะ

1.2 กิจกรรมจุดเทียนชัยถวายพระพร อันเป็นกิจกรรมเสริมสร้างศรัทธาต่อพระมหากษัตริย์ ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย

1.3 กิจกรรมการอบรมสภาพปัญหาสังคม เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวที่แตกแยก ปัญหาเสพติด และปัญหาการทะเลาะวิวาท

1.4 กิจกรรมกตัญญูรู้คุณ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้รำลึกถึงพระคุณบิดามารดา เกิดความกตัญญูรู้คุณ มีจิตสำนึกที่ดี โดยศูนย์ฯ ใช้สื่อต่างๆ ประกอบ เช่น เสียงดนตรี นิทาน บทกวี วีดิทัศน์

1.5 กิจกรรมคำมั่นสัญญาและคำสาบาน โดยให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูตั้งคำปฏิญาณโดยกล่าวอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นพยาน ต่อหน้าพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อไม่ให้หวนกลับไปหาเสพติดอีก จากนั้นก็ให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้บูชาบิดา มารดา ผู้ปกครอง ด้วยการนำดอกไม้ไปกราบ ถวายเท้า แสดงความรักต่อกัน จนเกิดจิตสำนึกที่จะแก้ไขสิ่งที่ได้ทำผิดพลาดไป

2. กิจกรรมทางสังคม เป็นเป็นการบำบัดบนฐานของการนำกิจกรรมและอาชีพมาผสมผสานให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้วยสัมมาวาจา คือการเจรจาชอบ คือ ประกอบด้วยวจีสุจริต 4 อันได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียดยุยงให้เขาแตกกัน และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ และ สัมมากัมมันตะ เป็นการประพฤติดีงามทางกาย การงานชอบ คือ ประกอบด้วยกายสุจริต 3 อันได้แก่ 1. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต 2. ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ 3. ไม่ประพฤติผิดทางกามารมณ์ ตลอดทั้งการสร้างสัมมาอาชีวะ คือการทำมาหากินอย่างสุจริต การเลี้ยงชีวิตชอบ ไม่ประพฤติมิฉฉาชีพ ด้วยกิจกรรมเหล่านี้คือ

2.1 กิจกรรมเวชบำบัด เป็นกิจกรรมการรักษาด้วยยาสมุนไพร โดยผู้บำบัดที่ติดมากก็จะต้องได้รับการรักษาด้วยยาสมุนไพรมากหรือนาน โดยนำสมุนไพรมาใช้ในการล้างพิษโดยให้ผู้ป่วยดื่มซึ่งจะทำให้อาเจียนและถ่ายออกมา ซึ่งเป็นการรักษาของอาการที่ร่างกายขึ้นกับยา เพื่อจะได้หยุดยาได้ การถอนพิษยาสำหรับผู้ติดยาเสพติด อาจใช้สมุนไพรหรือให้หยุดยาไปเลย ๆ และให้ทราบไปจนกว่า

จะพ้นระยะอาการถอนยา จะใช้เวลาประมาณ 5-7 วัน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการสั่งสอนผู้ติดยาให้รู้ถึงความ
ทรมาน ไม่กล้าที่จะกลับไปติดยาอีก

2.2 กิจกรรมอาชีวะบำบัด กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ได้ฝึกอาชีพที่
เหมาะสมกับตนเอง เช่น อาชีพทำนา อาชีพเลี้ยงสัตว์ปีก อาชีพเลี้ยงปลา ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8
เพื่อให้ผู้บำบัดได้รู้จักการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

2.3 กิจกรรมชุมชนบำบัด เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้ผู้บำบัด
ได้ฝึกการรู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้ถึงวิถีชีวิตที่จะประพาสต่อชุมชนนั้นๆ ว่า เมื่อเข้า
ไปในชุมชนนี้จะประพาสหรือทำกิจหรือพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร ตามหลักธรรม
มรรคมีองค์ 8 ซึ่งชุมชนบำบัดเป็นวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้อยู่ร่วม
เสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวขนาดใหญ่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เสพติดเข้ารับการบำบัดฯสามารถ
เปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง ในเรื่องระเบียบวินัย และปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ และพฤติกรรม
เพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ระยะเวลาในการบำบัด 1-1.5 ปี

2.4 กิจกรรมครอบครัวบำบัด เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกับครอบครัวเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัด
ฟื้นฟูได้ปฏิบัติตนต่อครอบครัวของตนด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ตามหลักธรรมมรรคมีองค์
8 โดยได้ประยุกต์ใช้แนวคิด MMFF ซึ่งมีการแบ่งการทำหน้าที่ของครอบครัวออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่
การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ และการ
ควบคุมพฤติกรรม

3. กิจกรรมเสริมภูมิปัญญา เป็นเป็นการบำบัดบนฐานของการนำกิจกรรมที่จะสร้างความรู้ให้
เกิดขึ้นผ่านสัมมาทิฐิคือปัญญาชอบ ความเห็นชอบ คือ ความรู้ในอริยสัจ 4 และการสร้างความเข้าใจ
สัมมาสังกัปปะคือความดำริชอบ คือ 1. ดำริในการที่จะออกจากกาม 2. ดำริในอันที่จะไม่พยาบาท 3.
ดำริในอันที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น สัตว์อื่น ผ่านกิจกรรมเหล่านี้คือ

3.1 กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานที่ผู้เข้ารับการบำบัด
ฟื้นฟูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมประเพณีในชุมชน การร่วม
กิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้ผู้บำบัดได้ประพาสตนให้เหมาะสมแก่
ภาวะของตน เมื่อรู้ว่าจะประพาสในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเมื่อร่วมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีในชุมชนโดยให้ชุมชนให้ความสำคัญกับ
เขาในการเป็นผู้นำในสิ่งที่เหมาะสม

3.2 กิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการ
บำบัดฟื้นฟูสามารถนำหลักการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดย
คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความ
รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มาบูรณาการใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ขึ้น ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 โดยมีหลักการในการนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เข้ารับ
การบำบัดฟื้นฟู

บทสรุป

การใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกันและกันภูมิคุ้มกันจากสังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตร รวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพติดหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่า และขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน หากเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน เราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว เยาวชนควรได้เรียนรู้ปรับทัศนคติมุมมองด้วยการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง การนำพุทธวิธีซึ่งเป็นวิธีสอนของพระพุทธเจ้านำหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในการการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความรัก และความพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียร) 3) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) 4) วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ) และใช้หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู โดยใช้กิจกรรม 7 กิจกรรม เป็นตัวขับเคลื่อนตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1) กิจกรรมศาสนบำบัด 2) กิจกรรมเวชบำบัด 3) กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) กิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) กิจกรรมอาชีพบำบัด 6) กิจกรรมชุมชนบำบัด 7) กิจกรรมครอบครัวบำบัด พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลัก ศีลสมาธิ ปัญญา โดย ศีล เป็นเครื่องข่มจิต ข่มที่ตัวจิตไม่ให้ตามใจกิเลส สมาธิ เป็นเครื่องข่มกิเลส ไม่ให้มาเบียดเบียนจิตได้ และปัญญา เป็นเครื่องขุดรากถอนโคนกิเลส

เอกสารอ้างอิง

- โกศล วงศ์สวรรค์. (2543). *ปัญหาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- ฉัตร ศิริวงศ์. (2554). กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านโนนยางหมู่ที่ 11 ตำบลกำแมด อำเภอภูทอก จังหวัดเลย. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิพนธ์ จำเนียรพันธุ์. (2551). แนวทางการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีเสพยาบ้า: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พวงขมนาด จริยะจินดา. (2561). บทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุตามหลักอิทธิบาท 4. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 1(2), หน้า 18-28.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วสะ บุรพาเดชา. (2554). *บทความธรรมะ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- วิชัย ต้นศิริ. (2551). *วัฒนธรรมพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ. (2555). *คู่มือการให้การปรึกษารายบุคคลและครอบครัว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2554). *สถานการณ์ยาเสพติดและแนวโน้มของปัญหาประกอบการพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.).

สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ. (2556). *ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545*. สำนักงานศาลยุติธรรม.

สุพัฒน์ อีระเวชเจริญชัย. (2543). *สุขภาพเพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

